

МАКТАБГА ТАЙЙОРЛОВ YOSHIDAGI BOLALARNI IJODIY TASAVVURINI RIVOJLANTIRISH

Asqarova Gullola

Andijon Davlat Pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda oilaning ahamiyati. Bolalarning ijodiy qobiliyatlarini erta aniqlash va rivojlantirish zamonaviy ta'limning asosiy vazifasidir. Ularni rivojlantirish bo'yicha ish imkoniyatlaridan qay darajada foydalanish ko'p jihatdan katta yoshdagilarning ijodiy salohiyatiga bog'liq bo'lib, fan va madaniyat, ilmiy-texnika taraqqiyoti, ishlab chiqarish va ijtimoiy hayotning yanada rivojlanishini ta'minlaydi. Ularning samarali rivojlanishi oila va maktabgacha ta'lim muassasalarining birgalikdagi sa'y-harakatlari bilan mumkin.

Kalit so'zlar: ijodiy fikrlash, ijodiy qobiliyatlar, kognitiv qiziqishlar, tasavvur, faoliyat, o'yin.

Qobiliyatlarni shakllantirish haqida gapirganda, bolalarning ijodiy qobiliyatlarini qaysi yoshda rivojlantirish kerakligi masalasiga to'xtalib o'tish kerak. Psixologlar turli xil atamalarni chaqirishadi. Ijodiy qobiliyatlarni juda erta yoshdan boshlab rivojlantirish kerak degan faraz mavjud. Bu gipoteza fiziologiyada o'z tasdig'ini topdi. Bolaning miyasi ayniqsa tez o'sadi va hayotining birinchi yillarida "pishadi". Bu kamolot, ya'ni miya hujayralari sonining o'sishi va ular orasidagi anatomik bog'lanishlar mavjud tuzilmalar ishining xilma-xilligi va intensivligiga ham, yangilarining shakllanishiga atrof-muhit tomonidan qanchalik rag'batlantirilishiga bog'liq. Bu "pishish" davri tashqi sharoitlarga nisbatan eng yuqori sezuvchanlik va plastika, rivojlanish uchun eng yuqori va keng imkoniyatlar davri hisoblanadi. Bu inson qobiliyatlari rivojlanishining boshlanishi uchun qulay davr. Ammo bola faqat ushbu kamolotning "lahzasi" uchun rag'bat va sharoitlar mavjud bo'lgan qobiliyatlarni rivojlantira boshlaydi. Sharoitlar qanchalik qulay bo'lsa, ular optimal sharoitlarga qanchalik yaqin bo'lsa, rivojlanish shunchalik muvaffaqiyatli boshlanadi. Agar miyaning etukligi va uning faoliyatining boshlanishi vaqtga to'g'ri kelsa va sharoitlar qulay bo'lsa, unda rivojlanish osonlik bilan - eng yuqori tezlashuv bilan davom etadi. Rivojlanish o'zining eng yuqori cho'qqisiga chiqishi mumkin va bola qobiliyatli, iste'dodli va yorqin bo'lishi mumkin. Psixologik nuqtai nazardan, maktabgacha yoshdagi bolalik ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun qulay davr hisoblanadi, chunki bu yoshda bolalar o'ta izlanuvchan, ularda atrofda dunyoni o'rganishga intilish katta. Ota-onalar va o'qituvchilar qiziquvchanlikni rag'batlantirish, ularga bilim berish,

turli tadbirlarga jalb qilish orqali bolalar tajribasini kengaytirishga hissa qo'shadilar. Tajriba va bilimlarni to'plash kelajakdagi ijodiy faoliyat uchun zaruriy shartdir. Bundan tashqari, maktabgacha yoshdagi bolalarning fikrlashlari katta yoshdagi bolalarnikiga qaraganda ancha erkindir. U hali stereotiplar tomonidan "ezilgan" emas. Maktabgacha yoshdagi bolalik ham ijodiy tasavvurni rivojlantirish uchun sezgir davr hisoblanadi. Shunday qilib, maktabgacha yosh ijodkorlikni rivojlantirish uchun ajoyib imkoniyatlar yaratadi. Va kattalarning ijodiy salohiyati ko'p jihatdan bu imkoniyatlardan bolalikda qanday foydalanilganiga bog'liq bo'ladi. Bolalarning ijodiy rivojlanishining eng muhim omillaridan biri bu quyidagi shart-sharoitlarni yaratishdir: Bolaning erta jismoniy rivojlanishi. Bu yoshga mos bo'lishi kerak. Bolalar rivojlanishidan oldinda bo'lgan muhitni yaratish. Iloji boricha, bolani uning eng xilma-xil ijodiy faoliyatini rag'batlantiradigan va o'z vaqtida eng ko'p rivojlantirishga qodir bo'lgan narsani rivojlantiradigan shunday muhit va munosabatlar tizimi bilan oldindan o'rab olish kerak. samarali. Bolaga topshiriqni o'zi bajarishi uchun imkoniyat yarating yoki unga tayyor javoblar va echimlar emas, balki maslahatlar berish orqali yordam bering. Faoliyatni tanlashda, muqobil holatlarda bolaga ko'proq erkinlik berish. Erkinlikni ruxsat berishga aylantirmang. Oila va bolalar jamoasida iliq do'stona muhit. Kattalar xavfsiz psixologik muhitni yaratishi kerak. Bolalarning ijodiy qobiliyatlarini tarbiyalash, agar u aniq maqsadga erishishga qaratilgan bir qator aniq pedagogik vazifalar hal qilinadigan maqsadli jarayon bo'lsa, samarali bo'ladi. Ijodkorlik fikrlash va ijodiy tasavvurni shakllantirishni o'z ichiga oladi. Maktabgacha yoshdagi ijodiy fikrlashni rivojlantirish yo'nalishlaridan biri assotsiativlik, dialektika va tizimlilikni shakllantirishdir. Bu fazilatlarining rivojlanishi fikrlashni moslashuvchan, o'ziga xos va samarali qiladi.

Assotsiativlik - bu narsa va hodisalardagi bog'lanish va o'xshashlikni ko'rish qobiliyati. Ko'p sonli assotsiativ havolalar kerakli ma'lumotlarni xotiradan tezda olish imkonini beradi. Uni maktabgacha yoshdagi bolalar rolli o'yinda juda oson egallashadi.

Dialektiklik - har qanday tizimdagi qarama-qarshiliklarni ko'ra bilish, bu ziddiyatlarni bartaraf etish, muammolarni hal qilish qobiliyati. Dialektiklik iste'dodni rivojlantirish uchun zaruriy sifatdir. Mustahkamlik - ob'ekt yoki hodisani yaxlit tizim sifatida ko'rish, har qanday ob'ektni, har qanday muammoni har tomonlama, turli xil bog'lanishlarda idrok etish qobiliyati; hodisalar va rivojlanish qonuniyatlaridagi o'zaro bog'lanishlar birligini ko'ra bilish qobiliyati.

Maktabgacha yoshda bolaning kognitiv qiziqishlarini rivojlantirish, uning tafakkurini shakllantirish ikki yo'nalishda amalga oshiriladi: Birinchi yo'nalish-bolaning tajribasini bosqichma-bosqich boyitish, bu tajribani haqiqatning turli sohalari haqida yangi bilimlar bilan to'ldirish. Bu maktabgacha yoshdagi bolaning kognitiv faolligini keltirib chiqaradi. Bolalarga atrofdagi voqelikning qanchalik ko'p tomonlari

ochib berilsa, ularda barqaror qiziqishlarning paydo bo'lishi va birlashishi uchun imkoniyatlar shunchalik keng bo'ladi.

Bir xil voqelik doirasidagi kognitiv qiziqishlarning bosqichma-bosqich kengayishi va chuqurlashishi. Bolaning kognitiv manfaatlarini muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun ota-onalar farzandining nimaga qiziqishini bilishlari kerak va shundan keyingina uning qiziqishlarining shakllanishiga ta'sir qilishlari kerak. Shuni ta'kidlash kerakki, barqaror manfaatlarining paydo bo'lishi uchun bolani haqiqatning yangi sohasi bilan tanishtirish etarli emas. U yangi narsaga ijobiy hissiy munosabatda bo'lishi kerak. Bunga maktabgacha tarbiyachining kattalar bilan birgalikdagi faoliyatiga qo'shilishi yordam beradi. Bunday vaziyatlarda bolada paydo bo'ladigan kattalar dunyosiga mansublik hissi uning faoliyati uchun ijobiy muhit yaratadi va bu faoliyatga qiziqishning paydo bo'lishiga yordam beradi. Ammo bolaning o'z ijodiy faoliyati haqida unutmasligimiz kerak. Shundagina uning kognitiv qiziqishlarini rivojlantirish va yangi bilimlarni o'zlashtirishda kerakli natijaga erishish mumkin. Unga faol fikr yuritishga undaydigan savollarni berishingiz kerak. Uyda ota-onalar farzandlarini ular bilan faol mashg'ulotlarga jalb qilishlari kerak. 5-6 yoshli bolalarning ijodiy rivojlanishining asosiy tarkibiy qismi muammoli. Bu bolaning doimiy ravishda yangi narsalarga ochiqligini ta'minlaydi, nomuvofiqlik va qarama-qarshiliklarni izlashda, yangi savol va muammolarni o'zi shakllantirishda namoyon bo'ladi. Hatto muvaffaqiyatsizlik ham kognitiv muammoni keltirib chiqaradi, tadqiqot faoliyatini keltirib chiqaradi va ijodiy rivojlanishning yangi bosqichiga imkoniyat yaratadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishning ikkinchi yo'nalishi - ijodiy tasavvurni rivojlantirish. Tasavvur - tasvirlar shaklida yangi narsalarni yaratish - tasvirlash. Bu ijodiy faoliyatning asosidir. Bizni o'rab turgan va inson qo'li bilan yaratilgan hamma narsa, tabiatdan farqli o'laroq, butun madaniyat olami - bularning barchasi ijodiy tasavvur mahsuli. Ijodkorlik - bu yangi, birinchi yaratilgan, original mahsulotlarni beradigan faoliyat. Maktabgacha yoshdagi bolalik - bu tasavvurni rivojlantirish uchun sezgir davr. 30-yillarda L.S. Vygodskiy bolaning tasavvuri ma'lum tajribani o'zlashtirishi bilan asta-sekin rivojlanib borishini isbotladi. Shu sababli, ijodiy faoliyat uchun etarlicha mustahkam poydevor yaratish uchun bolaning tajribasini kengaytirish kerak. Bola qanchalik ko'p ko'rgan, eshitgan, o'rgangan va o'rgangan bo'lsa, uning tasavvuri shunchalik boy bo'ladi. Tajriba to'plash bilan tasavvur boshlanadi. Insonning tajribasi qanchalik boy bo'lsa, uning tasavvurida shunchalik ko'p material mavjud. Shuning uchun bolaning tasavvuri kattalarnikiga qaraganda kambag'aldir va bu uning tajribasining qashshoqligi bilan bog'liq. Ota-onalar va o'qituvchilar bolalarning ijodiy faoliyati uchun mustahkam poydevor yaratish uchun ularning tajribasini kengaytirishlari kerak. Bunga turli xil ekskursiyalar, kattalarning atrofidagi voqelik haqidagi hikoyalari, tabiat qonunlari, badiiy adabiyot o'qish, ko'rgazmalarga, muzeylarga tashrif buyurish, ijodiy doiralarga tashrif buyurish,

ob'ektlar bilan tajriba o'tkazish, musiqa tinglash, tabiatga qoyil qolish yordam beradi. San'at bilan tanishish tufayli bolalarda tasavvurning tasvirlari yanada to'liq va yorqinroq bo'ladi.

Biz har bir bola o'ziga xos tarzda iqtidorga ega deb hisoblaymiz. 3 yoshdagi bolalarning xayoliyligi tugaydi. Ular biror narsa bilan o'ynashlari mumkin. Bu yoshda bolaning ruhi erta rivojlanish usullariga sezgir bo'lib, rivojlanish faoliyatiga juda moyil bo'ladi. Bu jarayonda ota-onaning kimligi muhim ahamiyatga ega. Ta'limga kompleks yondashuv bolaning noyob sovg'alari va iste'dodlarini rivojlantirishga yordam beradi, shu bilan birga barcha razvedka sohalarini mustahkamlaydi. Kundalik o'quv mashg'ulotlari orqali bolalarning hissiy, jismoniy va intellektual jihatdan o'sib borishi uchun qulay imkoniyatlar mavjud. Sinf xonalari bolalarni g'amxo'rlik bilan shug'ullanib, "jonli" yondashuvlarni o'rganib, bolalarni muammolarni hal qilishda ishonchli bo'lishlariga imkon beradi. Kundalik ritmlarni baholang, ular muvozanatli tuzilish hissi bilan ta'minlaydi, bolalarga his-tuyg'ularini his etishga, bilishga va keyingi vaziyatga javob berishga imkon beradi. Bolalarning istiqbollarni belgilash va bolalarni kutishga o'rgatadigan ko'rsatmalar o'rnatish orqali "bolaning irodasi" ni rivojlantirishga hissa qo'shish uchun har bir narsani tartibga soling. Biz har bir bolaning "qalbida" bir xil fazilatlarga hissa qo'shamiz, mas'uliyat, hurmat va mehr-shafqat. Ijtimoiy ko'nikmalar xabardorlikka asoslangan holda ishlab chiqiladi; bolalar mehr-inoyat va rahm-shafqatni rag'batlantiruvchi, o'zlarini va boshqalarni g'amxo'rlik va g'amxo'rlik hissini uyg'otadigan sinf atmosferasida iliqlikni his etadilar, kichik bolaning, eng avvalo, namunasi va imitatsiyasi bilan tanishishini tushunamiz. Kreativ erkin o'yin orqali muammolarni hal qilish va ijodkorlikni yaxshilash qobiliyati. Hikoyalar, musiqa, she'r va barmoqlar, musiqa, kundalik doiralar orqali tinglash va til bilimi. Musiqa har bir bolaning tabiiy musiqiyiligini rivojlantirish uchun mo'ljallangan o'quv rejasi orqali maktab hayotini uyg'unlashtiradi va uyg'unlaydi - qo'shiq kundalik hayotga qo'shiladi. Yaratgan o'yin, yoga, tashqi makon o'yinlari, sinfi faoliyati, tikish, rasm, qo'l san'ati, badiiy bezak va eng qadimgi sinfda yozish vositalarini qo'llash orqali kuchli va motor qobiliyatlari oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Altshuller G.S. Ijodkorlik aniq fan sifatida. M., 1979.S. 10-60.
2. Antonova, Yu.A. Bolalar va ota-onalar uchun qiziqarli o'yinlar va o'yin-kulgilar / Yu.A. Antonova. M: 2007. 280 -288 b.
3. Belova E. S. P. Torrens testidan foydalangan holda maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy salohiyatini aniqlash.
4. Psixologik diagnostika. 2004. No 1. S. 21-40. Boy V., V. Nyukalov. Ijodiy fikrlashni rivojlantirish (bolalar bog'chasida TRIZ), 2008. 17-19-betlar.

5. Venger N.Yu. Ijodkorlikni rivojlantirish yo'li. - maktabgacha ta'lim. -1982 #11. 32-38-betlar.
6. Vygotskiy L.N. Maktabgacha yoshdagi tasavvur va ijodkorlik. - Sankt-Peterburg: Ittifoq, 1997. 92 str
7. Dyachenko O.M., Veraksa N.E. Dunyoda nima bo'lmaydi. - M.: Bilim, 1994 yil.
8. Ermolaeva-Tomina LB Badiiy ijod psixologiyasi: Universitetlar uchun darslik. - M.: Akademik loyiha, 2003. C. 2-304.
9. Efremov V.I. TRIZ asosida bolalarni ijodiy tarbiyalash va o'qitish. - Penza: Unicon-TRIZ, 2000 yil.
10. Zaporozets A.V. Maktabgacha yoshdagi bolalar o'yinining psixologiyasi va pedagogikasi, 81-bet.
11. Komarova, T. S. Ijodiy ta'lim maktabi [Matn] / T. S. Komarova. M.: Kingfisher: Karapuz, 2006. - 415 b. Bibliografiya: 410 - 413 b. Kotova E. V., Kuznetsova S., Romanova T. A. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish: Uslubiy qo'llanma. M.: TC Sphere, 2010. - 128 p. Kudryavtsev V., Sinelnikov V. Bola - maktabgacha tarbiyachi: ijodiy qobiliyatlarni tashxislashda yangi yondashuv. -1995 yil 9-son 52-59-betlar, 10-son 62-69-betlar.
12. Levin V.A. Ijodiy ta'lim. - Tomsk: Peleng, 1993. 56 b. Leites N.S. Bolalar va o'smirlardagi iqtidor psixologiyasi, 1996 yil.